

Hvalfangstseminar 6. april 2000 – Kystvakten, Haakonsværn.

Odd Gunnar Skagestad:

Norsk hvalfangst i et utenrikspolitisk perspektiv

I norsk utenrikspolitikk er hvalsaken en *merkesak*. Om man noe flåsete sier at vi har et internasjonalt markeringsbehov, er det riktig: Vi har flere overordnede prinsipper eller hensyn som vi ønsker å markere. Jeg skal spesielt nevne to:

1. Hevde vår nasjonale handlefrihet - innenfor rammen av avtalefestede internasjonale forpliktelser - når det gjelder spørsmål av vital betydning for vårt land.
2. Hensynet til å ha en helhetlig politikk på områdene miljøvern og ressursforvaltning.

Når det gjelder det første, vet vi at slagord som "sjølråderett" ikke alltid har et like reelt innhold. Og man kan stille spørsmålet om hvalfangsten - som isolert sett tross alt står for en relativt beskjeden verdiskapning - kvalifiserer til uttrykket "vital betydning". Men her må vi se hvalfangsten i en større sammenheng. Norges velstand - ja faktisk vår overlevelsessevne som nasjon - har alltid vært avhengig av at vi har kunnet høste av havets ressurser. Nest etter petroleumssektoren er fiskerisektoren vår største eksportnæring. Og når oljen og gassen i Nordsjøen en gang er borte, vil vi fortsatt være avhengig av vår fiskerinæring. Derfor vil ivaretagelse av våre fiskeripolitiske interesser alltid

måtte være et prioritert anliggende i norsk utenrikspolitikk, hva enten det skjer på ensidig grunnlag eller gjennom samarbeid med andre land - bilateralt, flersidig eller gjennom brede internasjonale avtaler. Hvalfangsten er en liten del av vår fiskerinæring, men en prinsipielt viktig del. De problemstillinger som gjelder hvalfangsten, er de samme som gjør seg gjeldende i andre sammenhenger hvor vår forvaltning av havets ressurser står på spill. Den type anslag som vår hvalfangst utsettes for, kan i neste omgang true med å underminere andre deler av vår fiskerinæring. Dersom vi i hvalsaken gir avkall på vår nasjonale handlefrihet - avkall på de rettigheter vi har og som også er nedfelt i internasjonalt forpliktende avtaleverk - ville vi svekke både vår egen posisjon og det avtaleverk som vi mener er nødvendig for å ha ordnede forhold internasjonalt mht. forvaltningen av havets ressurser.

Jeg nevnte videre hensynet til å ha en helhetlig politikk på områdene miljøvern og ressursforvaltning. Her må det være en troverdig sammenheng. En rasjonell miljøpolitikk - som Norge gjerne ønsker å bli identifisert med - må også omfatte rasjonell ressursforvaltning, som en helt nødvendig komponent. Stikkordet er her *bærekraftighet*. Rasjonell forvaltning av naturens fornybare ressurser betyr bærekraftig høsting av naturens avkastning. Dette er et prinsipp som i en årrekke har vært selve bærebjelken i norsk miljøpolitikk og ressursforvaltning, også når det gjelder forvaltningen av havets levende ressurser. Hvis vår miljø- og ressurspolitikk skal være seriøs og troverdig - og det ønsker vi at den skal være - må den være konsekvent og helhetlig. Sjøpattedyrene utgjør en viktig del av det

samlede marine økosystem, og hvalfangst er derfor et nødvendig element i en flerbefstandsforvaltning av våre havressurser.

Hvalsaken dreier seg altså om noe langt mer enn "bare hval". I videste forstand handler det om å verne om selve livsgrunnlaget, om retten og adgangen til å forvalte de ressurser og det livsmiljø som vi er avhengige av for at det fortsatt skal bo folk her i landet.

Norge er medlem av Den Internasjonale Hvalfangstkommisjon (IWC). IWC ble etablert på grunnlag av Den Internasjonale Konvensjon av 1946 for regulering av hvalfangst, med formål å fremme en ordnet utvikling av hvalfangstnæringen. (Bemerk at ordet er *utvikling*, ikke *avvikling*). Siden slutten av 1970-årene har likevel flertallet av IWC-medlemslandene vært dominert av en hard kjerne av hvalfangstmotstandere. Norge har i hele denne perioden møtt mye motbør for ikke å si ren trakassering i IWC. De mest ekstreme av våre motparter (som også er de toneangivende) har gang på gang gjort det klart at uansett hvilke fakta som legges på bordet og uansett hvilke argumenter vi måtte føre i marken, så er deres mål å gjøre slutt på all hvalfangst.

Blant de problemer vår hvalfangst møter ikke bare innen IWC men også ellers internasjonalt (og forunderlig nok undertiden også hjemme i Norge), er motstand basert på *myter, vrangforestillinger* eller bentfrem *desinformasjon*. Tre eksempler på denslags:

1. At *"hvalen er truet av utryddelse"* (og derfor må fredes).
2. At Norge ved å drive hvalfangst *"bryter internasjonale avtaler"*.
3. At Norge ved å drive hvalfangst utsetter seg for verdenssamfunnets mishag og fordømmelse, til skade for våre eksportnæringer og vår internasjonale anseelse.

At punktene 1 og 2 er løgn og forbannet dikt, er formodentlig de fleste tilstedeværende klar over. Punkt 3 kan synes noe mer åpent for diskusjon og syensing. Hva Utenriksdepartementet angår, skal bare sies at vi for vår del har vurdert den belastningen som våre eksportnæringer og internasjonale anseelse måtte bli utsatt for, som marginal og ialle fall håndtérbar.

Det reises fra tid til annen spørsmålet om hvorfor Norge fortsetter i en organisasjon som systematisk bryter sine egne regler bare for å kunne motarbeide oss. Var det ikke bedre om vi meldte oss ut?

Men dét ville være å kaste kortene, - å resignere. Norge var blant IWCs grunnleggere. Vi er (til forskjell fra de nyfrelste verneland) bærere av en ubrutt tradisjon av forsvarlig ressursforvaltning. Vi krever at IWC skal fungere som et forvaltningsorgan, og det kravet kjemper vi for - innenfor organisasjonen, og ikke ved å la oss skvise ut eller sitte på gangen og furte.

Vi er heller ikke fornøyd med bare å kunne gi oss selv et klapp på skulderen og fortelle oss selv at norsk hvalfangst er OK. Som Aftenposten i tidligere tider yndet å skrive om norsk hvalfangst: *"Det er ikke nok å ha rett, man må også få rett"*. Litt kynisk, men dog et poeng. En

målsetting for norsk hvalpolitikk utenriks er således å arbeide for bredest mulig internasjonal aksept og forståelse for hvalfangsten som en fullt ut legitim, seriøs og respektabel virksomhet.

Derfor søker vi også å overvinne de hindringer som har vært lagt i veien for vår hvalfangst i form av internasjonale handelsrestriksjoner vedtatt under Konvensjonen for internasjonal handel med truede dyre- og plantearter - CITES. Neste uke møtes partene til CITES i Nairobi for bl.a. å ta stilling til det norske forslag om overføring av vågehval fra Liste 1 (totalforbud) til Liste 2 (strengt kontrollert handel). Om Norge skulle oppnå de nødvendige to tredjedels flertall, ville dette bety et langt skritt i retning av normalisering av handelen med vågehvalprodukter - noe som igjen ville bety et tilsvarende skritt i retning av en normalisering av hele vår hvalfangstnæring.

Takk for oppmerksomheten!